

YMGYNGHORIAD AR Y CANLLAWIAU DYLUNIO, Y CANLLAWIAU CYFLAWNI A'R CYNLLUN GWEITHREDU TEITHIO LLESOL

Ffurflen Ymateb

Enw : Elinor Gwynn. Rheolwr Hamdden, Mynediad a Dysgu

Sefydliad : Cyfoeth Naturiol Cymru

e-bost: elinor.gwynn@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk

Dyddiad : Awst 1^{af} 2014

A. Ymgynghoriad - Canllawiau Dylunio

Cwestiynau Cyffredinol

Cwestiwn 1: A ydych yn cefnogi'r dull gweithredu a gymerwyd yn y canllawiau mewn perthynas â llwybrau a chyfleusterau teithio llesol?

Ydym

Cwestiwn 2: Beth fydd effaith y canllawiau hyn arnoch chi, eich sefydliad, a/neu'r bobl y mae eich sefydliad yn eu cynrychioli?

Mae'r canllawiau yn debygol o olygu y bydd angen buddsoddi er mwyn uwchraddio llwybrau a chyfleusterau ar dir a reolir gan Cyfoeth Naturiol Cymru os nodir eu bod yn rhan o lwybrau a rhwydweithiau Teithio Llesol.

Mae'r canllawiau yn debygol o olygu y bydd angen i Cyfoeth Naturiol Cymru fod yn fwy rhagweithiol wrth chwilio am gyfleoedd ar gyfer darpariaeth Teithio Llesol briodol drwy ei rôl gyngori, e.e. mewn perthynas â cheisiadau cynllunio ac ymgynghoriadau ar gynlluniau ffyrdd, a all olygu y bydd angen mwy o adnoddau a/neu feithrin sgiliau o fewn y sefydliad.

Cwestiwn 3: A oes unrhyw beth sydd ar goll o'r canllawiau, neu na ddylid ei gynnwys, yn eich barn chi?

Cyfeiriadau at asesu'r effeithiau ar yr amgylchedd naturiol a natur nodedig tirluniau a chanllawiau ar wneud hynny, ac ar wella ansawdd a natur nodedig yr elfennau hyn drwy'r prosesau ar gyfer dylunio teithio llesol.

Canllawiau ar ddeall sut i droi'r dystiolaeth am y rhwystrau i gerdded a beicio yn ddatrysiadau dylunio teithio llesol, yn arbennig ar gyfer cynulleidfaoedd anodd eu cyrraedd neu gynulleidfaoedd newydd ar gyfer teithio llesol.

Cwestiynau Penodol

Cwestiwn 4: A yw statws y ddogfen yn glir a'r ffordd y mae'n rhyngweithio â chanllawiau eraill megis y Llawlyfr Dylunio ar gyfer Ffyrdd a Phontydd?

Nac ydy. Mae cyfle i egluro ac atgyfnerthu'r ddogfen fel yr amlinellir yn yr ymateb i'r canllawiau dylunio (gweler yr ymateb i'r ymgynghoriad nesaf isod).

Cwestiwn 5: A yw'r canllawiau cynllunio yn diffinio anghenion cerddwyr a beicwyr yn glir ac yn llawn?

Ydynt, yn fras, ond mae'n bosibl y bydd angen rhagor o waith i lywio'r datrysiadau a'r dulliau gweithredu ar gyfer rhai cymunedau daearyddol neu grwpiau targed penodol. Byddai'n ddefnyddiol cynnwys canllawiau manylach, gan gynnwys astudiaethau achos ac enghreifftiau, yn hyn o beth.

Cwestiwn 6: A yw adran cynllunio rhwydwaith y ddogfen yn diffinio'r prosesau i'w rhoi ar waith gan awdurdodau lleol er mwyn cyflawni'r dyletswyddau sy'n rhan o Ddeddf Teithio Llesol (Cymru) yn glir?

Yn gyffredinol, mae'r prosesau wedi'u nodi ond rydym o'r farn bod lle i ymhelaethu arnynt gan ddarparu, er enghraifft, mwy o fanylion am lefel y gweithgarwch ymgynghori a'r math o weithgarwch ymgynghori y byddai Llywodraeth Cymru yn ei ystyried yn ddigonol yn ystod pob cam o'r broses.

Cwestiwn 7: A yw'r broses ar gyfer dylunio llwybrau teithio llesol ar gysylltiadau yn ddealladwy?

Yn gyffredinol, ydy, ond nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn.

Cwestiwn 8: A yw'r broses ar gyfer dylunio llwybrau teithio llesol ar gyffyrdd yn ddealladwy?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn.

Cwestiwn 9: A oes unrhyw achos nodedig o wrthdaro rhwng y Manylion Safonol yn y canllawiau dylunio a safonau dylunio presennol awdurdodau lleol?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn ond noder yr ymateb i C16.

Cwestiwn 10: A oes gennych unrhyw bryderon o ran y gallu i gymhwyso unrhyw rai o'r Manylion a Awgrymir neu'r Manylion Posibl?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn ond noder yr ymateb i C16.

Cwestiwn 11: Beth yw eich barn am y penderfyniad i beidio â darparu manylion safonol mewn perthynas â chylchfannau confensiynol ar gyfer llwybrau teithio llesol yn y ddogfen hon?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn.

Cwestiwn 12: Beth yw eich barn am ymagwedd y ddogfen tuag at ddarparu llwybrau teithio llesol ar ffyrdd cyflymder uchel?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn.

Cwestiwn 13: A ydych o'r farn ei bod yn ddefnyddiol cynnwys y manylion Elfen Ddylunio?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn ond noder yr ymateb i C16.

Cwestiwn 14: A yw'r tri chategori sy'n rhan o'r Elfen Ddylunio (Manylion Safonol, Manylion a Awgrymir a Manylion Posibl) yn taro'r cydbwysedd cywir, gan roi canllawiau ar arfer sefydledig tra'n rhoi cyfle i arloesi?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn ond noder yr ymateb i C16.

Cwestiwn 15: A yw'r Adnodd Archwilio Llwybrau Beicio yn darparu dull ymarferol o ddiffinio safon dderbiniol ar gyfer llwybrau beicio?

Nid yw Cyfoeth Naturiol Cymru yn arbenigo yn y maes hwn ond noder yr ymateb i C16.

Cwestiwn 16: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau cyffredinol a phenodol. Os oes gennych unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi ymdrin â hwy yn benodol, defnyddiwch y lle hwn i'w nodi:

Nodwn er bod 'Deniadoldeb' wedi'i ddyfynnu fel ffactor i'w ystyried yn y canllawiau dylunio, na roddir sylw cyson iddo drwy'r canllawiau dylunio a chyflawni a'r Cynllun Gweithredu. Hefyd, mae'r canllawiau yn adlewyrchu dealltwriaeth wael ac anghyson o 'ddeniadoldeb' – er enghraifft ar dudalen 62 a thudalen 75, cyfeirir at ddeniadoldeb gan sôn am ddiffyg goleuadau a gwelededd gwael sydd efallai yn faterion diogelwch mwy amlwg. Ceir anghysondeb rhwng y dehongliad o ddeniadoldeb yn y tablau hyn ar dudalennau 62 a 75 a'r amcanion ar gyfer deniadoldeb a restrir ar dudalen 95. Gall manau gwyrdd a'r bywyd gwyllt sy'n rhan ohonynt, yn ogystal ag agosrwydd at nodweddion treftadaeth diddorol wella gwerthfawrogiad a mwynhad synhwyraidd a deallusol pobl o'r amgylcheddau awyr agored y maent yn teithio drwyddynt ond ni chaiff hyn ei adlewyrchu'n effeithiol yn y canllawiau. Yn siomedig, dim ond enghreifftiau o dirlunio caled a ddefnyddir yn y delweddau gweledol a ddarperir yn y canllawiau (e.e. tudalen 31, ffotograff 6.1, tudalen 89) i annog pobl i feddwl am ddylunio ar gyfer teithio llesol. Nid oes unrhyw gyfeiriadau yn y canllawiau at asesu'r effeithiau ar yr amgylchedd naturiol na'i ddylunio mewn ffordd sy'n sicrhau'r budd mwyaf posibl i'r amgylchedd (e.e. integreiddio â SUDS, cynnwys cynlluniau plannu) ac ymateb i ymdeimlad o le (e.e. drwy ddewis lliwiau yn ofalus ar gyfer deunyddiau arwyneb er mwyn bod yn gydnaws â cherrig adeiladu lleol). Ymddengys mai'r unig gyfeiriad yn y ddogfen at fod yn gydnaws ag amgylcheddau lleol yw'r cyfeiriad sy'n ymwneud â defnyddio arwyddion a marciau ffordd yn ofalus (tudalen 122).

Mae angen gwell canllawiau, gan gynnwys astudiaethau achos, er mwyn helpu awdurdodau lleol i wneud y canlynol; (a) asesu effeithiau unrhyw gynigion teithio llesol ar yr amgylchedd naturiol a (b) dylunio cynlluniau teithio llesol sy'n sicrhau bod manau ar gael i fyd natur, daeareg a threftadaeth hanesyddol/diwylliannol.

B. Ymgynghoriad - Canllawiau Cyflawni

Cwestiynau Cyffredinol

Cwestiwn 1: A yw'r canllawiau cyflawni drafft yn darparu'r wybodaeth y bydd ei hangen ar awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswyddau o dan y Ddeddf? Os nad ydynt, beth arall y mae angen ei gynnwys?

i. Diffiniadau

Byddem yn croesawu esboniad pellach o rai o'r diffiniadau. Er enghraifft, ymddengys fod cyfleusterau yn 'cynnwys cysgodfeydd beiciau/parcio/storio a thoiledau cyhoeddus'. A yw'r term yn eithrio cyfleusterau eraill neu a allai'r term hwn gwmpasu cyfleusterau eraill megis meinciau, goleuadau, biniau baw cŵn ac ati (yn wir, unrhyw beth sy'n gwella deniadoldeb ac yn hwyluso neu'n annog teithio llesol)?

ii. Deall goblygiadau

Cred Cyfoeth Naturiol Cymru y gall fod angen canllawiau ychwanegol ac enghreifftiau o arfer da er mwyn sicrhau bod holl adrannau perthnasol awdurdodau lleol (nid dim ond yr adrannau priffyrdd) yn deall goblygiadau'r dyletswyddau Teithio Llesol, a sut y mae angen eu hystyried a'u rhoi ar waith mewn modd cadarnhaol, yn unol ag ysbryd y ddeddfwriaeth, fel rhan o'u prosesau cynllunio a gwneud penderfyniadau.

Yn ogystal, mae'n bosibl y byddai canllawiau i sefydliadau ac unigolion/busnesau eraill y gallai'r dyletswyddau hyn effeithio arnynt yn ddefnyddiol (e.e. nodiadau cyngor ar y goblygiadau i berchenogion tir/ landlordiaid cymdeithasol, datblygwyr, defnyddwyr y llwybrau, ysgolion ac ati).

iii. Monitro/Datblygu data

Gallai'r dyletswyddau osod cyfrifoldeb beichus ar Awdurdodau Lleol i gasglu data ar sut mae lefel y defnydd a wneir o lwybrau teithio llesol a chyfleusterau cysylltiedig yn newid dros amser. Mae'r canllawiau yn nodi y gall gwahanol systemau monitro fod yn addas: mae'r maes gwaith hwn yn heriol a chredwn fod angen i Lywodraeth Cymru ddarparu arweinyddiaeth a chymryd yr awenau wrth gydgyssylltu gweithgarwch monitro er mwyn sicrhau bod Awdurdodau Lleol ledled Cymru yn mabwysiadu dull gweithredu cydlynol, fforddiadwy a digon cadarn. Mae angen i'r dull gweithredu hwn arwain at ddata ystyrlon sy'n gymharol hawdd i'w casglu, a dylai hwyluso'r gwaith o werthuso ac adolygu'r llwyddiant y mae Llywodraeth Cymru yn anelu at ei gyflawni yn effeithiol (para 2.8.2).

Nid yw'r canllawiau yn ddigon clir o ran y math o ddata i'w casglu a'r dangosyddion perthnasol y dylid eu defnyddio (mewn perthynas ag ansawdd, swm, effaith ar unigolion a chymunedau - o lwybrau, cyfleusterau, darparu gwybodaeth ac ati). Ar hyn o bryd, mae gwybodaeth am fonitro a chasglu data ar wasgar drwy'r ddwy gyfres o ganllawiau (a chyfeirir ati yn y Cynllun Gweithredu). Byddai'n fuddiol ei thynnu ynghyd mewn fformat clir, fel rhan o'r dull gweithredu cynhwysfawr o dan arweiniad Llywodraeth Cymru mewn perthynas â monitro a gwerthuso a amlinellir yn y paragraff uchod.

Nid yw'r Cynllun Gweithredu, ar ei ffurf bresennol, yn darparu gwybodaeth ddigon manwl am ofynion monitro (fel yr awgrymir ym mhara 2.8.3). Credwn fod angen rhaglen monitro a gwerthuso gyffredinol unigol, o dan arweiniad Llywodraeth Cymru ac wedi'i rhannu gan Awdurdodau Lleol a phartneriaid allweddol eraill.

iv. Gofynion ymgynghori

Fel yn achos y gofynion o ran datblygu data a monitro, ymddengys fod canllawiau ar ymgynghori ar wasgar drwy gydol y ddogfen, a'u bod wedi'u rhannu a'u dyblygu hefyd, i ryw raddau, rhwng y canllawiau dylunio a chyflawni. Gall fod yn ddefnyddiol llunio nodyn cyngor ategol i dywys awdurdodau lleol drwy'r gofynion ymgynghori yn ystod gwahanol gamau o'r broses o ddatblygu'r cynlluniau Teithio Llesol a'u rhoi ar waith, er mwyn darparu eglurder a

galluogi Awdurdodau Lleol i deimlo'n fwy hyderus bod trefniadau ymgynghori digonol ar waith ganddynt yn ystod pob cam.

v. Datblygu'r cynlluniau

Gallai'r canllawiau ar y data i'w casglu fod yn gliriach. Er enghraifft, mae'r gofyniad ar gyfer y map llwybrau presennol yn cynnwys 'llwybrau a chyfleusterau yn yr anheddiad presennol' - a yw hyn yn cynnwys llwybrau drwy fannau gwyrdd, drwy barciau busnes a pharciau manwerthu ac ystadau tai, ar hyd llwybrau camlesi drwy warchodfeydd natur trefol ac ati? A oes perygl na fydd adrannau priffyrdd yn nodi'r amrywiaeth llawn o lwybrau sy'n bodoli eisoes oni chânt eu disgrifio'n fanylach yn y canllawiau?

Yn yr un modd, ar gyfer y mapiau rhwydwaith integredig, byddem yn annog awdurdodau i ddatblygu dulliau gweithredu creadigol, gan ystyried amrywiaeth o ddarpariaeth bosibl, gan gynnwys, er enghraifft, llwybrau ar dir a reolir gan Cyfoeth Naturiol Cymru, tir a reolir gan sefydliadau'r 3^{ydd} sector, safleoedd sy'n eiddo i fusnesau preifat a chyfleustodau cyhoeddus a/neu a gaiff eu rheoli ganddynt a safleoedd wedi'u neilltuo ar gyfer datblygiadau yn y dyfodol.

Gall fod yn ddefnyddiol darparu canllawiau ymarferol (o bosibl fel atodiad i'r prif ganllawiau) i dywys awdurdodau lleol drwy'r broses o ddatblygu cynlluniau rhwydwaith integredig - gan gwmpasu'r amrywiaeth lawn o weithgareddau cysylltiedig megis ymgynghori (mewnol ac allanol), marchnata, cyfathrebu, dylunio ac ati - a fyddai wedyn yn hwyluso'r broses o lunio cynlluniau gweithredu. Wrth nodi rhanddeiliaid posibl (mewnol ac allanol), bydd yn bwysig ymgysylltu nid yn unig â defnyddwyr gwasanaethau ond â sefydliadau a busnesau sy'n helpu i ategu'r gwasanaethau a ddarperir. Mae'r canllawiau yn cyfeirio at berchenogion tir unigol ond mae sefydliadau a chyrrff eraill - megis Cyfoeth Naturiol Cymru, rhai sefydliadau 3^{ydd} sector a busnesau preifat a chwmnïau cyfleustodau - a allai gyfrannu at y broses o ddatblygu'r agenda teithio llesol a'i rhoi ar waith. Bydd cynlluniau eraill y dylid eu defnyddio i lywio cynigion teithio llesol yn cynnwys archwiliadau manau gwyrdd, cynlluniau rheoli adnoddau naturiol, cynlluniau seilwaith a chynlluniau ar gyfer rhaglenni i adeiladu ysgolion newydd.

Byddem yn annog awdurdodau i integreiddio eu cynlluniau teithio llesol â chynlluniau hamdden o fewn ardaloedd dynodedig a'r tu hwnt iddynt, ac hefyd i rannu a mabwysiadu'r arfer gorau mewn ardaloedd nad ydynt yn ardaloedd dynodedig. Rydym wedi awgrymu isod, yn ein hymateb i'r ymgynghoriad ar y Cynllun Gweithredu y byddai'n ddefnyddiol datblygu rhai enghreifftiau cynnar o gynlluniau teithio llesol a hamdden integredig er mwyn annog awdurdodau i fabwysiadu'r dull gweithredu hwn ledled Cymru.

vi. Rhoi'r cynlluniau teithio llesol ar waith

Gall fod yn ddefnyddiol darparu templed ar gyfer cynlluniau gweithredu er mwyn dangos natur y wybodaeth a lefel y manylder i'w cynnwys, nid yn unig o ran y gwelliannau ffisegol i'r llwybrau a nodwyd ond hefyd ar gyfer weithgareddau cysylltiedig eraill megis gwelliannau i gyfleusterau cysylltiedig, marchnata, cyfathrebu, ymgynghori, monitro ac ati. Byddai

cynnwys terfynau amser ar gyfer cyflawni'r gweithgareddau hyn, a sicrhau bod y cynlluniau gweithredu ar gael i'r cyhoedd, yn werthfawr o ran rhoi gwybodaeth i bobl a chymunedau o ran pryd y gallant ddisgwyl i'r gwelliannau gael eu cyflawni.

Cwestiwn 2: Ai'r dulliau gweithredu yn y canllawiau yw'r ffordd fwyaf priodol o gyflawni gofynion y Ddeddf? Os na, pa ddulliau gweithredu fyddai'n fwy priodol a pham?

Mae'r dulliau gweithredu a amlinellir yn ymddangos yn briodol ond bydd yn bwysig, drwy ddysgu a threfniadau adolygu rheolaidd, i Lywodraeth Cymru a'i phartneriaid addasu'r dulliau gweithredu a nodi dulliau gweithredu newydd er mwyn cyflawni'r canlyniad bwriadedig mor effeithiol â phosibl. Mae systemau eraill posibl, er enghraifft, na nodwyd hyd yn hyn, yn cynnwys nodi amodau sy'n gysylltiedig â theithio llesol o fewn datblygiadau a ariennir yn gyhoeddus (e.e. buddsoddiadau twristiaeth preifat a gefnogir gan gyllid Croeso Cymru, rhaglenni cymorth grant Cyfoeth Naturiol Cymru, rhaglenni buddsoddi cymunedol ac adfywio), a sicrhau bod unrhyw achos lle y caiff tir ei brynu gan adrannau awdurdodau lleol ac eithrio'r adran briffyrdd hefyd yn darparu ar gyfer teithio llesol (e.e. nid yw rhaglen adeiladu ysgolion ar gyfer y 21^{ain} ganrif newydd bresennol Llywodraeth Cymru yn caniatáu i Awdurdodau Lleol brynu unrhyw dir y tu hwnt i ôl-troed uniongyrchol yr ysgol *gohebiaeth bersonol*).

Cwestiwn 3: A fyddai'r camau gweithredu yn y canllawiau cyflawni yn arwain at unrhyw gostau i chi, eich sefydliad a/neu'r bobl y mae eich sefydliad yn eu cynrychioli?

Gallai Cyfoeth Naturiol Cymru fynd i gostau yn uwchraddio ac yn cynnal a chadw llwybrau a chyfleusterau ar dir a reolir ganddo, os caiff y tir hwnnw ei nodi fel rhan o gynlluniau rhwydwaith presennol neu integredig.

Mae'r canllawiau yn debygol o olygu y bydd angen i Cyfoeth Naturiol Cymru fod yn fwy rhagweithiol wrth chwilio am gyfleoedd ar gyfer darpariaeth Teithio Llesol briodol drwy ei rôl gynghori, e.e. mewn perthynas â cheisiadau cynllunio ac ymgynghoriadau ar gynlluniau ffyrdd, a all olygu y bydd angen mwy o adnoddau a/neu feithrin sgiliau o fewn y sefydliad.

Cwestiwn 4: A yw'r cysylltiadau rhwng y canllawiau cyflawni a'r canllawiau dylunio yn ddigon clir?

Teimlwn y gellid adolygu ac atgyfnerthu'r dogfennau presennol er mwyn lleihau'r elfennau o ailadrodd, dyblygu a rhannu sy'n amlwg ar hyn o bryd cymaint â phosibl, ac er mwyn rhoi mwy o fanylion ar rai materion, fel yr amlinellwyd mewn ymatebion i gwestiynau eraill yr ymgynghoriad. Teimlwn y gellid cyfuno'r dogfennau i greu un llawlyfr dylunio a chanllawiau unigol y gellir ei ategu â nodiadau cyngor manwl, templedau, astudiaethau achos ac ati yn ôl y gofyn - oherwydd gallai hyn fod yn fwy ymarferol ac yn llai beichus na chael dwy ddogfen ar wahân. Gallai'r Cynllun Gweithredu barhau fel dogfen annibynnol ar wahân ond cysylltiedig a gellid ei ehangu i gynnwys cynlluniau gweithredu lleol, y cynllun monitro a

gwerthuso cyffredinol, arfer gorau/astudiaethau achos/enghreifftiau yn deillio o gamau gweithredu a nodwyd.

Cwestiwn 5: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau. Os oes gennych unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi ymdrin â hwy yn benodol, defnyddiwch y lle hwn i'w nodi:

Nid oes gennym unrhyw sylwadau pellach ar y cwestiwn hwn.

Isod ceir cwestiynau am elfennau penodol o'r canllawiau.

Cwestiwn 1: A yw'r nodweddion a'r cyfleusterau a restrir i'w cynnwys yn y mapiau yn nodi'r holl nodweddion a chyfleusterau hynny y byddai eu hangen er mwyn i bobl benderfynu ble i deithio? A oes unrhyw nodweddion a chyfleusterau nad oes angen eu cynnwys?

Ymhlith y nodweddion eraill i'w cynnwys (yn ogystal â pharciau), mae gwarchodfeydd natur hygyrch a choedwigoedd.

Mae'r canllawiau yn caniatáu disgresiwn o ran beth i'w gynnwys. Fodd bynnag, nid yw'r canllawiau yn glir o ran y broses y dylid ei mabwysiadu er mwyn gwneud penderfyniad o ran beth i'w gynnwys. A ddylai'r gweithgaredd hwn fod yn rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus, er mwyn i bobl a chymunedau allu benderfynu drostynt eu hunain beth sy'n bwysig iddynt hwy yn eu hardaloedd lleol? Cyfeirir at yr angen am ganllawiau manylach ar agweddau o'r fath yn yr ymateb i C1 uchod.

Cwestiwn 2: Beth yw eich barn ar y prosesau ymgynghori ar gyfer y mapiau llwybrau presennol a'r mapiau rhwydwaith integredig?

Gweler yr ymatebion blaenorol.

Cwestiwn 3: Beth yw eich barn ar y canllawiau ar sut y dylai awdurdodau lleol gyflawni eu dyletswyddau i wneud gwelliannau blynyddol i lwybrau a chyfleusterau teithio llesol?

Bydd cyflawni gwelliannau blynyddol yn heriol, yn enwedig yn yr hinsawdd sydd ohoni ac heb gyllid ychwanegol i ymgymryd â llawer o'r gweithgareddau y cyfeirir atynt yn y canllawiau. Ymddengys fod llwyddiant yn dibynnu i raddau helaeth ar annog trafodaethau

rhwng adrannau ac ar draws sectorau ac ar feithrin cydberthnasau a threfniadau cydweithredu cadarn, a fydd yn gofyn am gymorth ac ymrwymiad penodedig ar bob lefel yn arbennig o fewn awdurdodau lleol ac adrannau Llywodraeth Cymru. Bydd yn bwysig cydnabod y rhwystrau a nodir i gyflawni, eu deall ac ymateb yn briodol iddynt, yn arbennig yn ystod blynyddoedd cynnar gweithredu'r Ddeddf.

Cwestiwn 4: Beth yw eich barn ar yr amgylchiadau lle y byddai'n afresymol gwneud gwelliannau i gerddwyr a beicwyr wrth arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf Priffyrdd?

Dim sylwadau ar y cwestiwn hwn.

Cwestiwn 5: Beth yw eich barn o ran sut y gall awdurdodau lleol hyrwyddo teithio llesol wrth arfer eu swyddogaethau o dan y Ddeddf?

Bydd yr agwedd hon yn ei gwneud yn ofynnol i staff weithio ar draws adrannau awdurdodau lleol a bydd hefyd yn gofyn am gymorth gan sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector, yn ogystal â nifer o adrannau Llywodraeth Cymru. Byddai'n ddefnyddiol i Lywodraeth Cymru ddangos arweinyddiaeth yn y maes hwn a gweithio gydag un awdurdod lleol (a phartneriaid allweddol eraill) i ddatblygu dull gweithredu enghreifftiol mewn perthynas â hyrwyddo teithio llesol, a fydd hefyd yn rhoi gwell dealltwriaeth o'r heriau cysylltiedig i'r partneriaid.

C. Ymgynghoriad - Y Cynllun Gweithredu Teithio Llesol

Cwestiwn 1: A ydych yn cytuno â'r prif rwystrau i gerdded a beicio a nodwyd yn y Cynllun Gweithredu?

Ydym

Nodwch ragor o fanylion isod:

Ymddengys fod y rhwystrau allweddol wedi'u nodi yn y Cynllun Gweithredu Drafft ond byddai'n ddefnyddiol ategu canfyddiadau ymchwil presennol â thystiolaeth ychwanegol mewn perthynas â rhaglenni a mentrau penodol (megis Cerdded i'r Ysgol, Hyfforddiant Beicio Safonol Cenedlaethol) er mwyn deall y rhwystrau sy'n wynebu grwpiau neu gymunedau penodol a dargedir gan ymyriadau o'r fath, er mwyn gallu datblygu dulliau gweithredu effeithiol i gyflawni dyheadau teithio llesol Llywodraeth Cymru.

Cwestiwn 2: A ydych yn cytuno â'r camau a nodwyd gennym i fynd i'r afael â'r rhwystrau i gerdded a beicio?

Yn rhannol

Nodwch ragor o fanylion isod:

Ymddengys fod y Cynllun Gweithredu yn seiliedig ar astudiaeth eang o weithgareddau Llywodraeth Cymru sy'n berthnasol mewn rhyw ffordd i gerdded, beicio ac ymarfer corff. Fel y cyfryw, mae'n amlwg yn cynnwys rhai gweithgareddau a fydd yn helpu i gyflawni dyheadau Llywodraeth Cymru ar gyfer Teithio Llesol ond ar y cyfan, mae'n cyfleu ymdeimlad o gasgliad di-ffocws, ar hap braidd o gamau gweithredu, rhaglenni a phrosiectau.

Noda Cyfoeth Naturiol Cymru fod angen rhywfaint o waith aralleirio sylfaenol er mwyn creu Cynllun â ffocws a blaenoriaethau mwy amlwg sy'n cynnwys rolau a chyfrifoldebau wedi'u dyrannu'n glir. Mae'r materion penodol y mae angen ymdrin â hwy yn y Cynllun presennol fel a ganlyn:

- **Yr angen am ddull gweithredu strategol cryfach a mwy cyson drwy gydol y Cynllun Gweithredu.** Ar hyn o bryd, nid yw'r cynllun yn mynegi amcanion ac amserlen glir ar gyfer pob categori y gellir datblygu cyfres resymegol o gamau gweithredu ohonynt, ac wedyn nodi cyfres o bartneriaid posibl i'w rhoi ar waith.
- **Yr angen i gamau gweithredu fod yn glir, wedi'u fframio mewn ffordd gyson, yn berthnasol, yn rhesymegol ac wedi'u blaenoriaethu.** Prin iawn yw'r cyswllt rhwng rhai o'r camau gweithredu â Theithio Llesol. Er enghraifft, roedd rhaglen CAN yn canolbwyntio ar ddarparu seilwaith hamdden a phrin iawn yw'r safleoedd sy'n debygol o fod o fewn cwrmpas gwaith cynllunio Teithio Llesol ar gyfer yr aneddiadau penodedig. Mae'r un peth yn wir am raglen Llwybr Arfordir Cymru a chyrchfannau beicio mynydd Cyfoeth Naturiol Cymru. Ni chynlluniwyd yr ymyriadau hyn yn benodol i hyrwyddo teithio llesol ac er y gallant helpu i greu diwylliant cerdded a beicio yng Nghymru, nid ydynt yn debygol o fod yn brosiectau blaenoriaeth ar gyfer datblygu seilwaith Teithio Llesol. Mae'r camau gweithredu yn y cynllun ar hyn o bryd yn gymysgedd o gamau gweithredu (e.e. Annog cydweithrediad.....) a theitlau prosiectau/rhaglenni (e.e. Dewch i Gerdded Cymru) neu benawdau syml (Canllawiau ar weithgarwch corfforol a gwybodaeth i ymarferwyr iechyd). Mae angen fframio datganiadau camau gweithredu fel datganiadau, ac mae angen i'r Cynllun fod yn fwy penodol o ran y camau y mae angen eu cymryd er mwyn cyflawni'r amcanion Teithio Llesol ym mhob categori. Ystyriwch, er enghraifft, C5 'datblygu NERS ymhellach'. Ym mha ffordd y mae angen ei ddatblygu ymhellach yn benodol ar gyfer amcanion Teithio Llesol? Beth y mae'r dystiolaeth yn ei ddatgan ar hyn o bryd o ran llwyddiant neu fethiant y rhaglen hon a sut mae'r ddealltwriaeth hon yn trosi i gamau gweithredu clir y gall partneriaid penodol eu rhoi ar waith dros gyfnod penodedig o amser? Mae angen mwy o naratif ar lawer o'r camau gweithredu er mwyn egluro'n well sut y maent yn cyflawni ar hyn o bryd mewn perthynas ag amcanion Teithio Llesol, pa faterion neu rwystrau sy'n effeithio ar y cyflawniad hwnnw, a sut y gellid eu goresgyn.
- **Yr angen i nodi partneriaid mewn ffordd fwy deallus ac yn fwy penodol.** Mae'r rhestr bresennol o arweinwyr a phartneriaid yn eang ac yn annelwig ac nid yw'n esgor ar ymdeimlad cadarn o ymrwymiad i flaenoriaethu a chyflawni camau gweithredu. Byddai mabwysiadu dull mwy strategol a rhesymegol o nodi a

blaenoriaethu camau gweithredu, fel y disgrifir uchod, yn golygu y gellid nodi partneriaid cyflawni mewn ffordd fwy penodol. Os yw'r camau gweithredu yn cynnwys sawl elfen lle mae angen arweinyddiaeth ac ymrwymiad gan sefydliadau gwahanol, mae'n bwysig nodi hyn yn y cynllun a sicrhau y caiff rolau a chyfrifoldebau eu neilltuo'n glir i bob cam gweithredu a'i is-gydrannau.

Cwestiwn 3: A oes unrhyw gamau gweithredu eraill y credwch y dylid eu cynnwys yn y cynllun gweithredu? Rhestrwch hwy a nodwch pwy ddylai fod yn gyfrifol am eu cymryd.

Oes

Nodwch ragor o fanylion isod:

Mae'r maes sy'n ymddangos yn wan iawn neu sydd wedi'i hepgor yn llwyr i ryw raddau o'r cynllun yn ymwneud â darparu manau gwyrdd hygyrch yn yr hirdymor o fewn ac o amgylch aneddiadau - yn ogystal â chynnal a chadw a rheoli manau gwyrdd sy'n bodoli eisoes yn agos at gartrefi pobl ac ar lwybrau teithio llesol posibl, mae hyn hefyd yn cynnwys darparu manau gwyrdd hygyrch newydd fel rhan o waith datblygu newydd. O ystyried y dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg (o Arolwg Hamdden Awyr Agored Cymru 2011-12) am dueddiadau o ran ymddygiad hamdden, mae manau gwyrdd hygyrch sy'n agos at gartrefi pobl yn cyfrannu'n sylweddol at greu diwylliant o gerdded a beicio ac yn rhoi cyfle i ddarparu llwybrau teithio llesol diogel ac atyniadol o fewn rhwydweithiau ehangach. Teimlwn y dylid darparu hyfforddiant a chanllawiau i staff nad ydynt yn gweithio o fewn adrannau priffyrdd mewn Awdurdodau Lleol (e.e. Adrannau Cynllunio, Adrannau Cefn Gwlad), yn ogystal ag i staff cynghori perthnasol mewn sefydliadau eraill, er mwyn meithrin gwell dealltwriaeth o'r agenda Teithio Llesol, a meithrin ymrwymiad cadarn i greu cyfleoedd ar gyfer teithio llesol a hamdden drwy sicrhau manau gwyrdd hygyrch o ansawdd uchel o fewn ardaloedd penodedig ac o amgylch yr ardaloedd hynny.

Byddai Cyfoeth Naturiol Cymru yn croesawu cam gweithredu i ddatblygu dulliau gweithredu enghreifftiol sy'n integreiddio gwaith cynllunio Teithio Llesol a gwaith cynllunio hamdden o fewn aneddiadau penodedig ac o amgylch yr aneddiadau hynny (ac ar draws ffiniau Awdurdodau Lleol) er mwyn dangos arfer da a rhannu dysgu ledled Cymru, a rhwng y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector.

Mae'r adran ar gasglu a rhannu tystiolaeth hefyd yn wan yn y cynllun. Ar ôl pennu amcanion allweddol o fewn y cynllun ac ar ôl nodi'r gweithgareddau blaenoriaeth a fydd fwyaf effeithiol wrth gyflawni'r amcanion hyn dros yr amserlenni penodedig, bydd yn bwysig sicrhau y caiff cynnydd ei fonitro ac y caiff effeithiolrwydd y camau gweithredu ei asesu gan Lywodraeth Cymru a'r partneriaid cyflawni.

Felly byddem yn awgrymu y dylid cynnwys adran ychwanegol a fydd yn disgrifio'n fanylach sut y caiff y Cynllun a'r camau gweithredu o'i fewn eu monitro a'u gwerthuso, a sut y caiff tystiolaeth eraill ei chasglu er mwyn helpu i lywio'r cynllun wrth iddo gael ei roi ar waith ac wedyn ei adolygu gan Lywodraeth Cymru ac eraill.

Byddem hefyd yn awgrymu y dylai'r Cynllun Gweithredu nodi, mewn adran ar wahân, drefniadau llywodraethu a chyfathrebu ar gyfer y dyfodol a fydd yn helpu i sicrhau ymgysylltiad a chydgyssylltiad effeithiol, arweinyddiaeth gadarn a chynhwysol a chyfleoedd dysgu parhaus a chyfleoedd i rannu arfer gorau rhwng pob sector, yng Nghymru a thu hwnt.

Mae'r Canllawiau Dylunio yn pwysleisio pwysigrwydd integreiddio ac yn dyfynnu tystiolaeth o'r Trefi Arddangos Beicio yn Lloegr (tudalen 5) bod ymrwymiad gwleidyddol, timau cyflawni medrus, ymgysylltu, annog a hyrwyddo yr un mor bwysig â'r ddarpariaeth seilwaith wrth roi rhaglen teithio llesol lwyddiannus ar waith (Cycling England 2010). Dylai'r cynllun gweithredu sicrhau ei fod wedi nodi camau gweithredu a fydd yn ymdrin â gofynion ym mhob maes y gwyddys eu bod yn effeithio ar y broses o gyflawni amcanion teithio llesol.

Cwestiwn 4: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych unrhyw faterion perthnasol nad ydym wedi ymdrin â hwy yn benodol, dywedwch wrthym isod:

Nodwch yma:

Disgrifir prif bryderon Cyfoeth Naturiol Cymru am y Cynllun Gweithredu yn yr ymatebion i C2 a C3 uchod. Byddem yn croesawu cyfle i helpu Llywodraeth Cymru i adolygu'r Cynllun Gweithredu presennol yn unol â'r awgrymiadau uchod.

Elinor Gwynn, Rheolwr Hamdden, Mynediad a Dysgu, Cyfoeth Naturiol Cymru,
Penrhosgarnedd, Bangor, Gwynedd LL57 2DA

elinor.gwynn@cyfoethnaturiolcymru.gov.uk